

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สังคมไทยปัจจุบันซึ่งเป็นสังคมที่อุดมไปด้วยข้อมูลข่าวสาร ช่องทางการรับรู้ข่าวสารก็มีมากและหลากหลายทิศทาง การไหลเวียนของข้อมูลข่าวสารเป็นไปอย่างเสรี ประชาชนสามารถเลือกรับรู้ข้อมูลข่าวสารได้หลากหลายช่องทาง ไม่ว่าจะเป็นวิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ หรืออินเทอร์เน็ต ประกอบกับวิถีการดำเนินชีวิตของคนสมัยนี้ที่ต้องแข่งขันกับเวลาก็ไม่ได้เป็นอุปสรรคในการรับรู้ข่าวสารแต่อย่างใด ด้วยเทคโนโลยีการสื่อสารที่มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ทำให้ปัญหาด้านเวลาและพื้นที่หมดไป การติดตามข่าวสารของประชาชนจากเหตุการณ์บ้านเมืองที่เกิดขึ้นแต่ละวัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งข่าวคราวความเคลื่อนไหวที่ส่งผลกระทบต่อคนหมู่มาก หรือข่าวสารที่เป็นที่สนใจและถูกจับตามองจากคนทั่วไป ทำให้สื่อแต่ละประเภทต้องมีการปรับตัว ทั้งด้านรูปแบบการนำเสนอ, ประเด็นข่าวที่นำมาเสนอ ตลอดจนช่องทางการถ่ายทอดข้อมูลข่าวสารสู่ประชาชน ซึ่งสื่อที่เห็นได้ชัดในช่วงเวลาที่ผ่านมา คือ “สื่อโทรทัศน์”

สื่อโทรทัศน์ (Television) เป็นสื่อมวลชนที่มีการพัฒนาการโดยอาศัยพื้นฐานและแนวคิดจากวิทยุกระจายเสียง ทั้งนี้โทรทัศน์จัดเป็นสื่อใหม่ที่มาแรงในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เนื่องจากคนจำนวนไม่น้อยที่เคยชินกับแนวคิดที่จะแสวงหาความบันเทิงในบ้านซึ่งสื่อวิทยุกระจายเสียงได้สร้างความคุ้นเคยไว้ เรียกได้ว่ามีกลุ่มผู้ที่บริโภคสื่อหรือ “Audience” รอไว้ให้สื่อใหม่ในขณะนั้นเรียบร้อยแล้ว ประกอบกับเครื่องรับโทรทัศน์ได้รับการพัฒนาทั้งด้านคุณภาพและมีราคาลดลง จำนวนกลุ่มชนชั้นกลางซึ่งมีปริมาณเพิ่มมากขึ้นในช่วงหลังสงครามสามารถซื้อหาโทรทัศน์ชมได้ โทรทัศน์จึงได้รับความนิยมมาก และต่อเนื่องมาเรื่อย ๆ ด้วยลักษณะและคุณสมบัติที่ดีหลายประการ นอกจากนี้ สื่อโทรทัศน์ยังเป็นสื่อที่มีอิทธิพลต่อมวลชน เนื่องจากความสามารถในการสื่อสารได้เร็ว, ความสามารถในการสื่อสารได้ไกล และความสามารถในการเข้าถึงผู้รับสารจำนวนมาก (สมควร กวียะ, 2545)

ด้วยคุณสมบัติของโทรทัศน์ที่มีทั้งภาพและเสียง ทำให้โทรทัศน์เป็นสื่อที่ยังคงได้รับความนิยมจากประชาชนเป็นจำนวนมาก จากการสำรวจการรับชมโทรทัศน์ของชาวอเมริกาในปี 2009 พบว่า ชาวอเมริกาใช้เวลาอยู่บนหน้าจอโทรทัศน์ถึง 4 ชั่วโมงต่อวัน สำหรับผู้ที่มีอายุเฉลี่ย 65 ปี ใช้เวลาอยู่บนหน้าจอโทรทัศน์ต่อเนื่องโดยไม่ลุกไปไหนถึง 9 ชั่วโมงต่อวัน ซึ่งเมื่อนำเวลาทั้งหมดมาหา

ค่าเฉลี่ยต่อสัปดาห์แล้ว พบว่า ชาวอเมริกาใช้เวลาอยู่หน้าจอโทรทัศน์ถึง 51 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ หรือเท่ากับ 1 ใน 3 ของเวลาทั้งสัปดาห์ (<http://www.cybercollege.com/frtv/frtv029.htm>, 6 August 2009)

นอกจากสถานีวิทยุโทรทัศน์ที่แพร่ภาพออกอากาศให้ประชาชนได้รับชมโดยไม่ต้องเสียค่าสมาชิก (Free TV) แล้ว ประเทศไทยยังมีสถานีโทรทัศน์ระบบบอกรับสมาชิก หรือ เคเบิลทีวี (Cable TV) ซึ่งเป็นสื่อทางเลือกและสื่อรูปแบบหนึ่งที่มีศักยภาพในการให้บริการข้อมูลข่าวสารและสาระความบันเทิงได้อย่างหลากหลาย ซึ่งลักษณะเฉพาะที่เป็นจุดเด่นของสถานีโทรทัศน์ระบบบอกรับสมาชิก คือ มีช่องรายการจำนวนมากและหลากหลายประเภท โดยแบ่งประเภทช่องรายการออกเป็นหมวดหมู่ที่ชัดเจน เช่น ข่าว ภาพยนตร์ สารคดี กีฬา ดนตรี เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีช่องรายการจากต่างประเทศและในประเทศ เคเบิลทีวีจึงเป็นช่องทางหนึ่งในการถ่ายทอดข้อมูลข่าวสารและความบันเทิงทั้งจากทั่วทุกมุมโลกไปสู่การรับรู้ของประชาชน ทั้งนี้ ผู้ที่ต้องการรับชมรายการต่าง ๆ ดังกล่าวนั้น จะต้องสมัครเป็นสมาชิกและเสียค่าธรรมเนียมบริการ

โทรทัศน์ระบบบอกรับสมาชิก หรือ เคเบิลทีวี (Cable TV) เป็นระบบการส่งสัญญาณโทรทัศน์ โดยใช้เทคโนโลยีการสื่อสารสมัยใหม่ในการส่งสัญญาณภาพและเสียง ได้พัฒนาขึ้นมาเพื่อแก้ไขปัญหาการรับชมภาพโทรทัศน์ที่ไม่ชัดเจนหรือไม่สามารถรับสัญญาณได้ เนื่องจากสภาพภูมิประเทศที่อยู่ห่างไกล หรือพื้นที่ในเขตตัวเมืองที่มีอาคารหลังใหญ่บดบังคลื่นวิทยุโทรทัศน์ โดยโทรทัศน์ระบบบอกรับสมาชิกนี้ได้ถือกำเนิดขึ้นครั้งแรกในปี ค.ศ. 1948 ที่รัฐเพนซิลวาเนียและโอเรกอน ประเทศสหรัฐอเมริกา เริ่มต้นเผยแพร่โดยใช้ระบบ Community Antenna Television (CATV) โดยการติดตั้งเสาอากาศที่มีประสิทธิภาพสูงบนพื้นที่สูง เช่น บนยอดเขาหรือตึกสูง เพื่อรับสัญญาณวิทยุโทรทัศน์ตามบ้านเรือนผ่านทางสายเคเบิลโลหะ โดยที่ CATV ใช้เสาอากาศสูง ๆ คุณภาพดีเพียงชุดเดียวเพื่อให้ชุมชนทั้งชุมชนใช้ร่วมกัน จึงเป็นที่มาของคำว่า Community Antenna Television และโดยที่ CATV ใช้เคเบิลในการกระจายสัญญาณไปสู่บ้านเรือน จึงเป็นที่มาของคำว่า CABLE TV (พรพัฒนา สิงคเสลิต, 2539 อ้างถึง สิริวิมลภา การะนันท์, 2551)

ในส่วนของประเทศไทย เคเบิลทีวีเกิดขึ้นจากความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นก่อน โดยผู้ดำเนินการรายแรกเป็นใครไม่ทราบแน่นอน เนื่องจากไม่มีกฎหมายรองรับและชาวบ้านทำกันเอง แต่ที่มีหลักฐาน คือ ที่จังหวัดจันทบุรี (พนา ทองมีอาคม, 2544) ในปี พ.ศ. 2523 โดย ร.ต. ฉลาด วรฉัตร ได้จัดตั้งชมรมวีดีโอขึ้นเพื่อแก้ไขปัญหาการรับสัญญาณโทรทัศน์ไม่ชัดเจน ลักษณะเป็นการให้บริการวีดีโอตามบ้าน โดยเริ่มต้นให้บริการ 1 ช่องรายการในเขตอำเภอเมือง มีสมาชิกจำนวน 150 ราย และมีการดำเนินการทางด้านเทคนิคปรับสัญญาณให้สมาชิกรับชมสัญญาณโทรทัศน์ช่องฟรีทีวีได้ชัดเจนด้วย ต่อมาได้ขยายเป็น 4 ช่องรายการ และมีสมาชิกเพื่อขึ้นเป็นพัน

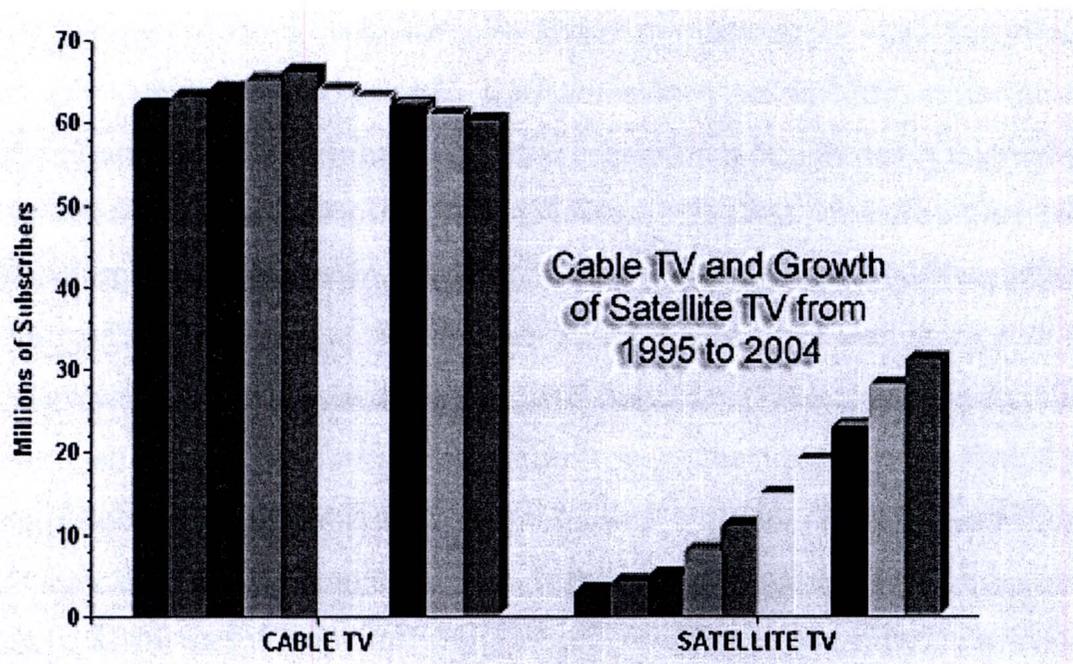
ราย และมีการขยายการรับชมออกไปยังจังหวัดใกล้เคียง เช่น ตราด ระยอง ชลบุรี เป็นต้น และในปี พ.ศ. 2525 ได้มีผู้ส่งสัญญาณเทปโทรทัศน์ทางสายหรือทางเคเบิลทีวี ในจังหวัดนครสวรรค์ เชียงใหม่ เชียงราย ซึ่งเป็นการแพร่ภาพโดยเลี้ยงกฎหมาย เนื่องจากการออกกฎหมายควบคุมยังไม่ครอบคลุมทั่วถึง (รายงานการสัมมนาทางวิชาการเรื่อง เคเบิลทีวี บทบาทใหม่ต่อสังคมไทย, 2532) หลังจากนั้นเคเบิลทีวีก็ได้รับความนิยมเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะในพื้นที่ที่มีข้อจำกัดในการรับสัญญาณโทรทัศน์ เช่น จังหวัดที่ถูกปิดล้อมด้วยภูเขาซึ่งการติดตั้งเสาอากาศโทรทัศน์มีค่าใช้จ่ายสูง หรือพื้นที่ติดชายทะเลที่มีปัญหาลมมรสุมพัดเสาอากาศโทรทัศน์หัก จนกระทั่งหลังปี พ.ศ. 2534 ที่ประเทศไทยอนุญาตให้พลเรือนสามารถมีจานรับสัญญาณดาวเทียมไว้ในครอบครองได้ ผิดกับเทคโนโลยีจานดาวเทียมที่พัฒนาอย่างรวดเร็ว จากจานรับสัญญาณขนาดใหญ่เส้นผ่านศูนย์กลาง 10 เมตร ลดลงเหลือ 4.5 เมตรและราคาถูกลงกว่า 10 เท่า ทำให้ผู้ประกอบการเคเบิลทีวีท้องถิ่นขนาดเล็กสามารถรับรายการจากจานดาวเทียมได้สะดวก และทำให้การแข่งขันในธุรกิจเคเบิลทีวีท้องถิ่นคึกคักมากขึ้น ผู้ประกอบการรายใหม่ ๆ จึงใช้กลยุทธ์ทางการตลาดโดยเพิ่มจำนวนช่องรายการซึ่งส่วนใหญ่เป็นการดึงสัญญาณรายการโทรทัศน์จากต่างประเทศมาแถมให้กับผู้ชม (กรุงเทพธุรกิจ, 15 กรกฎาคม 2547)

สำหรับการดำเนินการโทรทัศน์ระบบบอกรับสมาชิกโดยถูกต้องตามกฎหมายเริ่มขึ้นในปี พ.ศ. 2526 โดยองค์การสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทย (อ.ส.ม.ท.) มีโครงการร่วมกับบริษัทกรุงเทพโทรทัศน์และวิทยุหรือสถานีวิทยุกองทัพบกช่อง 7 ในการดำเนินการจัดตั้งสถานีโทรทัศน์ตามสาย จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2532 คณะรัฐมนตรีได้มีมติอนุมัติให้มีการดำเนินกิจการโทรทัศน์ระบบบอกรับสมาชิกได้ เพื่อแก้ปัญหาการรับชมโทรทัศน์ในพื้นที่ที่รับสัญญาณไม่ได้หรือรับได้แต่ไม่ชัดเจน และเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของประเทศ โดยให้กรมไปรษณีย์โทรเลขจัดสรรคลื่นความถี่ให้หน่วยงานราชการ 2 แห่ง คือ กรมประชาสัมพันธ์และ อ.ส.ม.ท. นำไปดำเนินการ และในปีเดียวกัน อ.ส.ม.ท. ได้ทำสัญญาร่วมดำเนินกิจการส่งโทรทัศน์บอกรับสมาชิกกับบริษัท อินเทอร์เน็ตเนชั่นแนล บรอดคาสติ้ง คอร์ปอเรชั่น จำกัด (IBC) โดยส่งสัญญาณผ่านคลื่นไมโครเวฟ (MMDS-Multipoint Multichannel Distribution System) (พรพัฒนา สิงคเสลิต, 2539 อ้างถึง สิริรั่มภา การะนันท์, 2551) และต่อมาได้ให้สัมปทานแก่บริษัทสยาม บรอดคาสติ้ง แอน คอมมิวนิเคชั่น จำกัด หรือ ไทยสกายเคเบิลทีวี (Thai Sky TV) ในปี พ.ศ. 2533 (ส่งสัญญาณด้วยระบบ MMDS) และบริษัทยูนิเวอร์แซลเนตเวิร์ค เคเบิลทีวี จำกัด (UTV) ในปี พ.ศ. 2537 ซึ่งยูทีวีเริ่มดำเนินการในปี พ.ศ. 2538 โดยส่งสัญญาณด้วยระบบใยแก้วนำแสง (Optic fiber) (อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์, 2544) ขณะที่กรมประชาสัมพันธ์ซึ่งเป็นหน่วยงานในกำกับดูแลการขออนุญาตดำเนินบริการโทรทัศน์ระบบบอกรับสมาชิกที่ให้บริการผ่านทางสายหรือตัวนำสื่อไฟฟ้า ได้ออกใบอนุญาตให้เอกชน

ดำเนินการให้บริการโทรทัศน์ระบบบอกรับสมาชิกเป็นครั้งแรกในปี พ.ศ. 2538 ทั้งผู้ประกอบการที่ประสงค์ให้บริการทั่วประเทศและให้บริการในส่วนภูมิภาค จำนวนทั้งสิ้น 26 ราย (พรพัฒน์ สกลเสถิต, 2539 อ้างถึง สิริรัมภา การะนันท์, 2551)

ปัจจุบันผู้ประกอบการเคเบิลทีวีในประเทศไทย แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ ผู้ประกอบการระดับชาติและผู้ประกอบการในท้องถิ่น โดยผู้ประกอบการระดับชาติที่ได้รับสัมปทานจาก อ.ส.ม.ท. เหลืออยู่เพียงรายเดียว คือ บริษัททรู คอร์ปอเรชั่น จำกัด (มหาชน) หรือทรู วิชั่นส์ ยูบีซี (เดิมคือ บริษัทยูไนเต็ด บรอดคาสติ้ง คอร์ปอเรชั่น จำกัด หรือ ยูบีซี ซึ่งเกิดจากการรวมกิจการของ ไอบีซีและยูทีวีในปี พ.ศ. 2542) ใช้ทั้งระบบดาวเทียมและระบบเคเบิลใยแก้วนำแสงในการส่งสัญญาณโทรทัศน์ มีพื้นที่ให้บริการครอบคลุมทั่วประเทศ ขณะที่จังหวัดต่าง ๆ ในส่วนภูมิภาคมีผู้ประกอบการเคเบิลทีวีรายย่อยหลายรายซึ่งให้บริการโดยใช้เทคโนโลยีการส่งสัญญาณภาพและเสียงผ่านทางสายหรือสื่อตัวนำไฟฟ้า (Coaxial Cable/Optic Fiber) เท่านั้น มีพื้นที่ให้บริการเฉพาะเขตอำเภอหรือชุมชน ผู้ประกอบการเหล่านี้มีทั้งที่ได้รับอนุญาตจากกรมประชาสัมพันธ์และดำเนินการโดยยังไม่มีใบอนุญาต จากข้อมูลของกรมประชาสัมพันธ์ มีผู้ประกอบการที่ได้รับอนุญาตให้ดำเนินการบริการส่งวิทยุโทรทัศน์ (เคเบิลทีวี) เพียง 77 ราย จำนวน 102 สถานี ขณะที่สมาคมเคเบิลทีวีแห่งประเทศไทยซึ่งเกิดจากการรวมตัวกันของผู้ประกอบการเคเบิลทีวีท้องถิ่นทั่วประเทศระบุว่า ปัจจุบันมีผู้ประกอบการเคเบิลทีวีทั่วประเทศไทยจำนวนกว่า 400 ราย และเป็นสมาชิกของสมาคมเคเบิลทีวี 300 กว่าราย ครอบคลุมพื้นที่กว่า 80% ของประเทศ ประมาณ 700 สถานี ให้บริการสมาชิกโดยส่งสัญญาณแพร่ภาพผ่านโครงข่ายสายเคเบิลทีวีในแต่ละท้องถิ่น (ผู้จัดการรายวัน, 14 กุมภาพันธ์ 2550)

การเติบโตของเคเบิลทีวีและโทรทัศน์ดาวเทียมในสหรัฐอเมริกาในช่วงปี พ.ศ. 2538 - 2547 พบว่า เคเบิลทีวีมีอัตราการเติบโตที่สูงอย่างต่อเนื่องตลอด 10 ปีที่ผ่านมา ส่วนการเติบโตของโทรทัศน์ดาวเทียมนั้น มีอัตราการเติบโตที่สูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง และมีแนวโน้มที่จะสูงขึ้นอีกในปีต่อมา ดังข้อมูลในตารางที่ 1.1

ตารางที่ 1.1 แผนภูมิแสดงการเติบโตของเคเบิลทีวีและโทรทัศน์ดาวเทียมในสหรัฐอเมริกา ช่วงปี 1995 – 2004 (ที่มา : <http://www.cybercollege.com/frtv/frtv029.htm>, 6 August 2009)

สำหรับในประเทศไทย ผลงานวิจัยของเอจีบี นีลเสน มีเดีย รีเสิร์ช ตั้งแต่เดือนสิงหาคม 2551 – พฤษภาคม 2552 พบว่า จำนวนสมาชิกเคเบิลท้องถิ่นและจานดาวเทียม ไม่รวมทรู วิชั่นส์ ตัวเลขทะลุ 3.6 ล้านครัวเรือน ขณะที่สมาชิกจานดาวเทียมทุกประเภท ทั่วประเทศ ยอดขยับจาก 2.5 ล้านครัวเรือน เป็น 2.7 ล้านครัวเรือน (หนังสือพิมพ์ฐานเศรษฐกิจ, 16 กรกฎาคม 2552) ใน ส่วนของผู้ประกอบการก็เช่นกัน เคเบิลทีวีได้มีการขยายตัวอย่างมากในช่วงปลายปี พ.ศ. 2551 – 2552 โดยดูจากจำนวนผู้ยื่นขอใบอนุญาตวิทยุชุมชน (เคเบิลทีวี) ทั่วประเทศมีจำนวนมากถึง 6,000 สถานี (กรุงเทพธุรกิจออนไลน์, 27 มกราคม 2553)

จากข้อมูลข้างต้นจะเห็นได้ว่า ประชาชนจำนวนมากไม่น้อยที่เลือกรับบริการข่าวสารความ บันเทิงจากเคเบิลทีวีท้องถิ่น ซึ่งจำนวนของเคเบิลทีวีท้องถิ่นและการขยายตัวของเคเบิลทีวีท้องถิ่น ทั่วประเทศมีแนวโน้มที่จะขยายตัวต่อไปได้อีก (ปริยานุช ห่องสำเร็จ , 2538) ทำให้ผู้ประกอบการ ไทยมองเห็นโอกาสหันมาทำธุรกิจโทรทัศน์ผ่านดาวเทียมมากขึ้น เช่น เอเชีย เทเลวิชั่น แอนด์มีเดีย จำกัด เจ้าของสถานี “เอสพลัส ซาแนล” หรือช่องสุขภาพตลอด 24 ชั่วโมง และสยามสปอร์ตที่หัน มาทำช่องกีฬาดาวเทียม 24 ชั่วโมง ออกอากาศทาง NBT Cable TV ของกรมประชาสัมพันธ์ เป็น ต้น (กรุงเทพธุรกิจ, 15-21 กุมภาพันธ์ 2551)

ลักษณะทั่วไปของเคเบิลทีวีท้องถิ่น คือ มีช่องรายการประมาณ 40 – 80 ช่อง แล้วแต่ขนาดธุรกิจของผู้ประกอบการ ในเมืองเล็ก ๆ หรืออำเภอเล็ก ๆ จะมีช่องให้บริการประมาณ 40 ช่อง ส่วนในกรุงเทพมหานครหรือในเมืองใหญ่ ๆ จะมีช่องให้บริการ 60 – 80 ช่อง (ฐานเศรษฐกิจ, 6-8 ธันวาคม 2550) โดยจ่ายค่าบริการสมาชิกอยู่ที่เดือนละ 250 – 450 บาทต่อเดือน หรือจ่ายค่าติดตั้งอุปกรณ์เมื่อแรกสมัครสมาชิกประมาณ 500 -1,500 บาท และไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายรายเดือน ซึ่งช่องรายการที่ให้บริการประกอบด้วย ช่อง Free TV ไทย จำนวน 6 ช่อง ได้แก่ ช่อง 3, 5, 7, 9, 11 และสถานีโทรทัศน์ทีวีไทย ช่องรายการโทรทัศน์ผ่านดาวเทียมทั้งในประเทศและท้องถิ่น ทั้งนี้เนื่องจากเคเบิลท้องถิ่นมีความใกล้ชิดกับชุมชนที่ให้บริการ และนอกจากความใกล้ชิดในด้านความรู้สึกแล้วยังมีความใกล้ชิดทางด้านกายภาพ (สมพันธ์ จารุมลิต, 2547 อ้างถึง สิริรัมภา การะนันท์, 2551) กล่าวคือ ตามปกติผู้ประกอบการสถานีเคเบิลทีวีท้องถิ่นจะมีทีมข่าวที่ประจำอยู่ในท้องถิ่นซึ่งสามารถเข้าถึงเหตุการณ์ต่าง ๆ ได้รวดเร็วกว่าผู้สื่อข่าวของสถานีโทรทัศน์ฟรีทีวีที่ใช้สตริงเกอร์ทำงาน (Business Thai, 26 สิงหาคม 2548 อ้างถึง สิริรัมภา การะนันท์, 2551) เคเบิลทีวีท้องถิ่นจึงสามารถนำเสนอข่าวและรายงานท้องถิ่นอื่น ๆ ได้อย่างลึกซึ้งและรวดเร็ว ด้วยต้นทุนการผลิตที่ถูกกว่า เนื่องจากกระยะทางและแรงงานท้องถิ่นย่อมถูกกว่าการผลิตจากกระยะไกล (สมพันธ์ จารุมลิต, 2547 อ้างถึง สิริรัมภา การะนันท์, 2551)

ผู้ประกอบการเคเบิลทีวีท้องถิ่นได้รวมกลุ่มเป็นพันธมิตรกันในนามสมาคมเคเบิลทีวีแห่งประเทศไทย เพื่อเป็นตัวกลางในการเจรจาซื้อลิขสิทธิ์รายการต่าง ๆ จากเจ้าของรายการทั้งในประเทศและต่างประเทศ ซึ่งช่วยสร้างอำนาจต่อรองกับเจ้าของรายการและส่งผลให้ต้นทุนการดำเนินการต่ำกว่าการขอซื้อเองเป็นรายบริษัท โดยที่สมาคมให้สิทธิแก่ผู้ประกอบการท้องถิ่นที่เป็นสมาชิกของสมาคมนำรายการของสถานีพันธมิตรไปให้บริการลูกค้า นอกจากนี้ผู้ประกอบการเคเบิลทีวียังสร้างความแตกต่างด้านรายการจากเคเบิลทีวีระดับชาติ ด้วยรายการข่าวและรายการท้องถิ่นที่เคเบิลทีวีผลิตขึ้นเอง ซึ่งถือเป็นจุดแข็งและจุดเด่นของเคเบิลทีวีท้องถิ่น สมาคมเคเบิลทีวีท้องถิ่นแห่งประเทศไทยได้พยายามกระตุ้นให้ผู้ประกอบการทั่วประเทศหันมาผลิตรายการเอง ทั้งรายการข่าว สารคดี รายการเกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรม ประเพณี และรายการที่ตอบสนองต่อความต้องการของคนในท้องถิ่น เพื่อทดแทนการสั่งซื้อลิขสิทธิ์รายการจากต่างประเทศ (ผู้จัดการรายสัปดาห์, 13 มีนาคม 2548)

บทบาทของเคเบิลทีวีท้องถิ่นในฐานะที่เป็นสื่อมวลชนประเภทหนึ่ง รวมทั้งเป็นสื่อทางเลือกในการบริโภคเนื้อหาข่าวสารและตอบสนองความต้องการในการรับรู้ข่าวสารของประชาชน ในขณะที่สถานีโทรทัศน์ฟรีทีวีไม่สามารถตอบสนองได้ด้วย การเติบโตของเคเบิลทีวีท้องถิ่น ทำให้ผู้ประกอบการมีทางเลือกเกี่ยวกับช่องรายการที่นำเสนอต่อกลุ่มลูกค้าต่าง ๆ เพิ่ม

มากขึ้น และบางรายการยังเป็นการต่อยอดสมาชิกให้เพิ่มขึ้นอีกด้วย เช่น กรณีผู้ประกอบการ เคเบิลทีวีท้องถิ่นที่ทำการถ่ายทอดสัญญาณสถานีโทรทัศน์ผ่านดาวเทียม ASTV NEWS 1 ซึ่ง ถ่ายทอดรายการเมืองไทยรายสัปดาห์ที่ นายสนธิ ลิ้มทองกุล ผู้ก่อตั้งหนังสือพิมพ์ผู้จัดการ ออกมา ตั้งคำถามและวิพากษ์วิจารณ์การทำงานของ พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรีในช่วงปี พ.ศ. 2548 จนนำไปสู่การชุมนุมเคลื่อนไหวทางการเมือง โดยประชาชนเรียกร้องให้ พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร ลาออกจากตำแหน่ง ช่วงนั้นทำให้เคเบิลทีวีท้องถิ่นที่เคยซบเซากลับคึกคักขึ้นอย่างต่อเนื่อง เหตุผลที่ทำให้คนหันมาติดเคเบิลทีวีท้องถิ่นนั้น ไม่ได้มาจากสาเหตุเรื่องการรับสัญญาณเป็นหลัก แต่เป็นสาเหตุด้านเนื้อหารายการเป็นหลัก (สิริรัมภา การะนันท์, 2551)

ในช่วงภาวะวิกฤติเศรษฐกิจการเมืองและความขัดแย้งที่เกิดขึ้นตั้งแต่ช่วงปี พ.ศ. 2549 - 2553 สถานีโทรทัศน์ฟรีทีวีถูกปิดกั้นจากอำนาจรัฐในการนำเสนอข่าวสารอย่างตรงไปตรงมา เคเบิลทีวีท้องถิ่นจึงกลายเป็นจุดสนใจและเป็นช่องทางสำคัญในการรับรู้ข่าวสารที่อยู่นอกเหนือจากการควบคุมของรัฐ ซึ่งการนำเสนอข่าวของสถานีโทรทัศน์ที่ผ่านมา พบว่า สถานีโทรทัศน์ที่เป็นของรัฐโดยตรง จะเสนอข่าวที่เน้นแหล่งข่าวที่เป็นทางการเป็นหลัก โดยเฉพาะอย่างยิ่งข่าวจากรัฐบาล จึงทำให้การนำเสนอข่าวไม่เป็นกลางอย่างชัดเจน สำหรับสถานีโทรทัศน์ที่ดำเนินการโดยเอกชนและรัฐวิสาหกิจ จะนำเสนอข่าวที่เน้นความหลากหลาย และรายละเอียดในประเด็นที่แตกต่างกันออกไป ส่วนสถานีโทรทัศน์ที่ผลิตรายการเพื่อขายลิขสิทธิ์แก่ผู้ประกอบการ เคเบิลทีวีท้องถิ่นนั้น จะนำเสนอข่าวพร้อมกับการเจาะลึกลงประเด็น (วรางลักษณ์ ประยูรวงศ์, 2546)

ด้านการคัดเลือกประเด็นข่าวของเหตุการณ์การชุมนุมทางการเมืองในฟรีทีวี คือ ช่อง 3, 5, 7, 9, NBT, และ ทีวีไทยทีวีสาธารณะ (TPBS) ในวันที่ 31 พฤษภาคม - 1 มิถุนายน 2551 ระหว่างเวลา 00:00 - 24:00 น. รวมเวลา 48 ชั่วโมง พบว่า การรายงานข่าวของสื่อโทรทัศน์ช่องต่าง ๆ ยังคงเน้นการรายงานที่เน้นเพียงเปลือกนอกของปรากฏการณ์ กล่าวคือ เน้นประเด็นที่เป็น “ความขัดแย้งของเหตุการณ์” หรือ “บรรยากาศหรือสถานการณ์ภายนอกของเหตุการณ์” และที่สำคัญ การรายงานข่าวยังคงเป็นลักษณะการเกาะติดสถานการณ์รายชั่วโมงที่เสนอภาพเหตุการณ์สั้น ๆ ไม่ปะติดปะต่อกัน ทำให้ไม่เห็นภาพรวมของเหตุการณ์ทั้งหมด

สำหรับประเด็นเรื่องความเป็นกลางในการรายงานข่าว พบว่าผู้สื่อข่าวของแต่ละสถานีค่อนข้างมีความพยายามรักษาความเป็นกลางในการรายงานข่าวได้ดี นักข่าวมีความระมัดระวัง การแสดงความคิดเห็นลงไปในเรื่องข่าวมาก ยกเว้นช่อง 3, 5, 7 และช่อง 9 ที่มีรายงานข่าวในลักษณะคุยข่าว เล่าข่าว ซึ่งพิธีกรข่าวมักใช้การพูดคุยสรุปเหตุการณ์ บ่อยครั้งการแสดงความคิดเห็น (ทางภาษาและสีหน้า) จึงออกมาในเชิงประเมินคุณค่า และยากที่จะหลีกเลี่ยงการแสดง

ความคิดเห็นซึ่งอาจให้คุณให้โทษแก่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ในขณะที่ช่องทีวีไทย มีความโดดเด่นกว่าช่องอื่นๆ ตรงที่ให้ความเป็นธรรมในสัดส่วนแหล่งข่าวได้ดี (รายงานผลการศึกษา “**พิธีทีวีกับการรายงานข่าวการชุมนุมทางการเมือง 31 พ.ค. – 1 มิ.ย. 2551**” โครงการศึกษาและเฝ้าระวังสื่อเพื่อสุขภาพของสังคม (Media Monitor), 18 มีนาคม 2553)

นอกจากนี้บทบาทของสื่อมวลชนยังได้รับการวิพากษ์วิจารณ์กันอย่างหนาหู เนื่องจากพฤติกรรมการบริโภคสื่อของประชาชนเปลี่ยนไปมากในรอบ 3 - 4 ปีที่ผ่านมา มีสื่อเฉพาะบางความคิดเกิดขึ้น ประชาชนก็จะเลือกรับสื่อที่ตัวเองชอบก็จะไม่เปิดรับข้อมูลของสื่ออื่นเลย และการเป็นเจ้าของสื่อทำได้ง่ายขึ้น มีทั้งวิทยุชุมชน เคเบิลทีวีท้องถิ่น ทำให้เกิดปัญหาว่า การเป็นเจ้าของสื่อง่ายขึ้น ใช้อือเพื่อวัตถุประสงค์อะไร และคนดำเนินการนั้น มีจิตวิญญาณสื่อสารมวลชน ความเป็นวิชาชีพมากน้อยแค่ไหน บางสื่อเป็นเหมือนโฆษณาชวนเชื่อให้ผู้ฟังกระโจนเข้าไปอย่างไม่ยั้งคิดทีเดียว (การเสวนาในหัวข้อ “**เสรีภาพสื่อมวลชนไทย จะช่วยเติมหรือดับไฟความขัดแย้ง**” วันสิทธิเสรีภาพสื่อมวลชนโลก สมาคมนักข่าวนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย, 3 พฤษภาคม 2552)

สื่อมวลชนบางประเภทยังแสดงตัวให้เห็นอย่างชัดเจนถึงการนำเสนอข่าวของตน เช่น ASTV และ D Station ที่แสดงให้เห็นถึงความชัดเจนในการนำเสนอข่าวของสถานี ซึ่งแตกต่างจากการนำเสนอข่าวที่ผ่านมา โดยสถานีข่าวที่ผ่านมานั้น พยายามแสดงตนว่านำเสนอข่าวด้วยความเป็นกลาง และการนำเสนอข่าวประเภทนี้ ไม่สามารถหาชมได้จากฟรีทีวี (อุษานาฏ สัตยาภินันท์, 2553)

จากเหตุการณ์วิกฤติเศรษฐกิจและการเมืองที่เกิดขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ. 2549 จนถึงปัจจุบันนี้ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงการคัดเลือกประเด็นข่าวและการนำเสนอข่าวของฟรีทีวีและเคเบิลทีวีท้องถิ่น นอกจากนี้ยังทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อวงการสื่อสารมวลชน จากการศึกษางานวิจัยที่ผ่านมา พบว่า มีผู้วิจัยจำนวนน้อยที่ทำการศึกษาเกี่ยวกับเคเบิลทีวีท้องถิ่น โดยส่วนมากนั้นจะศึกษาลักษณะการบริหารจัดการเคเบิลทีวีท้องถิ่นในแต่ละจังหวัด โดยมีได้ศึกษาว่าสื่อมวลชนอย่างเคเบิลทีวีท้องถิ่นนั้น ได้ทำหน้าที่สื่อมวลชนที่ดีแล้วหรือยัง ในด้านการนำเสนอข้อมูลข่าวสารสู่ประชาชน

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาว่าเคเบิลทีวีท้องถิ่น ในฐานะที่เป็นองค์กรเอกชนที่แสวงหาผลกำไรนั้น ได้ทำหน้าที่สื่อมวลชนที่ดี โดยการเสนอข้อมูลข่าวสารที่เป็นกลางและเป็นจริงต่อประชาชนมากน้อยเพียงไร โดยเฉพาะอย่างยิ่งขณะที่บ้านเมืองเกิดเหตุการณ์วิกฤติเศรษฐกิจและการเมืองที่เป็นอยู่ ณ ปัจจุบันนี้ สื่อมวลชนได้ทำหน้าที่อย่างไร รวมไปถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการ

คัดเลือกประเด็นข่าวและนำเสนอข่าวสารนั้น ๆ อีกด้วย โดยมุ่งความสนใจไปที่ข่าวการเมือง ซึ่งเป็นข่าวที่ได้รับความนิยมจากประชาชนในขณะนี้และมีแนวโน้มจะเกิดการบิดเบือนได้มากกว่า ข่าวประเภทอื่น ทั้งนี้เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาศาสตร์ด้านการสื่อสารมวลชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งจรรยาบรรณในการรายงานข่าวของผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชน

ปัญหานำวิจัย

1. การคัดเลือกประเด็นข่าวของฟรีทีวีและเคเบิลทีวีท้องถิ่นมีความแตกต่างกันอย่างไร
2. การนำเสนอข่าวของฟรีทีวีและเคเบิลทีวีท้องถิ่นมีความแตกต่างกันอย่างไร
3. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการคัดเลือกประเด็นข่าวและการนำเสนอข่าวของฟรีทีวีและเคเบิลทีวีท้องถิ่น คืออะไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบการคัดเลือกประเด็นข่าวของฟรีทีวีและเคเบิลทีวีท้องถิ่น
2. เพื่อเปรียบเทียบการนำเสนอข่าวของฟรีทีวีและเคเบิลทีวีท้องถิ่น
3. เพื่อค้นหาปัจจัยที่ส่งผลต่อการคัดเลือกประเด็นข่าวและการนำเสนอข่าวของฟรีทีวีและเคเบิลทีวีท้องถิ่น

ข้อสันนิษฐาน

1. การคัดเลือกประเด็นข่าวของฟรีทีวี จำเป็นต้องคัดเลือกบางประเด็น เนื่องจากสภาพเศรษฐกิจและการเมือง ตลอดจนนโยบายขององค์กรก็มีส่วนในการกำหนดประเด็นข่าวของแต่ละสถานี ส่วนการคัดเลือกประเด็นข่าวของเคเบิลทีวีท้องถิ่นนั้น จะมีความหลากหลายทางประเด็นมากกว่า และประเด็นที่ถูกคัดเลือกจะเป็นประเด็นทางท้องถิ่นมากกว่า

2. การนำเสนอข่าวของฟรีทีวี จะนำเสนอข่าวในลักษณะที่เป็นกลาง ส่วนเคเบิลทีวีท้องถิ่น อาจมีการนำเสนอข่าวที่เอนเอียงไปด้านใดด้านหนึ่ง ตามแต่บริบทในท้องถิ่น

3. สำหรับปัจจัยที่มีผลต่อการคัดเลือกประเด็นข่าวและการนำเสนอข่าวของฟรีทีวี ได้แก่

1. บริบททางเศรษฐกิจและการเมือง (Political Economy Context)
2. จรรยาบรรณสื่อ (Media Ethics)
3. การเป็นเจ้าของสื่อ (Ownerships)
4. การควบคุมกำกับดูแลของรัฐ

ส่วนปัจจัยที่มีผลต่อการคัดเลือกประเด็นข่าวและการนำเสนอข่าวของเคเบิลทีวีท้องถิ่น
ได้แก่

1. บริบททางเศรษฐกิจและการเมือง (Political Economy Context)
2. จรรยาบรรณสื่อ (Media Ethics)
3. การเป็นเจ้าของสื่อ (Ownerships)
4. การควบคุมกำกับดูแลของรัฐ
5. ความเป็นท้องถิ่น

นิยามศัพท์

เคเบิลทีวีท้องถิ่น

หมายถึง สถานีโทรทัศน์ระบบบอกรับสมาชิก และ
ลงทะเบียนเป็นสมาชิกกับสมาคมเคเบิลทีวีแห่งประเทศไทย
เท่านั้น โดยส่งสัญญาณโทรทัศน์ผ่านทางสายเคเบิล ซึ่งผู้เป็น
สมาชิกจะต้องจ่ายค่าบริการรายเดือน หรือเสียค่าติดตั้งอุปกรณ์
เมื่อแรกเข้าแต่ไม่ต้องเสียใช้จ่ายรายเดือน ไม่รวมทิว วิชั่นส์ โดย
ผู้ประกอบการเคเบิลทีวีท้องถิ่น จะต้องผลิตรายการที่
ออกอากาศเอง และมีเนื้อหาข่าวด้านการเมือง ซึ่งผู้ประกอบการ
เคเบิลทีวีท้องถิ่นที่ศึกษา คือ

1. บริษัท ปราการเคเบิลทีวี จำกัด จังหวัดสมุทรปราการ
2. บริษัทขอนแก่นเคเบิลเน็ตเวิร์ค จำกัด จังหวัดขอนแก่น
3. บริษัท เวิลด์ เอนเตอร์เทนเมนต์ เทเลวิชั่น จำกัด จังหวัด
เชียงใหม่

ฟรีทีวี

หมายถึง สถานีโทรทัศน์แบบไม่เสียค่าใช้จ่ายในการรับชม
รายการ อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของรัฐ และมีรายได้จาก
โฆษณา ได้แก่ ช่อง 3, 5, 7, 9, 11 และสถานีโทรทัศน์ทีวีไทย
(ซึ่งเป็นสถานีโทรทัศน์สาธารณะ)

การคัดเลือกประเด็นข่าว

หมายถึง กระบวนการคัดเลือกกร่นกรองข่าวสารที่เกิดขึ้นใน
สังคมขณะนั้น ๆ เพื่อนำเสนอต่อสมาชิกเคเบิลทีวี เป็นหน้าที่
ของกองบรรณาธิการ ซึ่งอยู่ในขั้นตอนก่อนการผลิตข่าว

การนำเสนอข่าว

หมายถึง ลักษณะการบอกเล่าเรื่องราวที่เกิดขึ้นในสังคม โดยนำมาร้อยเรียงตามลำดับความสำคัญภายใต้กรอบขององค์กร เพื่อรายงานสู่สาธารณะผ่านสื่อมวลชน รวมไปถึงการแสดงออกทางอวัจนภาษาของผู้ดำเนินรายการอีกด้วย

ขอบเขตของการวิจัย

ผู้วิจัยสนใจศึกษาสถานีโทรทัศน์ฟรีทีวีช่อง 3, 5, 7, 9, 11 และสถานีโทรทัศน์ทีวีไทย ส่วนสถานีโทรทัศน์เคเบิลทีวีท้องถิ่น ได้แก่ สถานีข่าวบริษัท ปราการเคเบิลทีวี จำกัด จังหวัดสมุทรปราการ, บริษัทขอนแก่นเคเบิลเน็ตเวิร์ค จำกัด จังหวัดเชียงใหม่ และบริษัท เวิลด์ เอนเตอร์เทนเมนต์ เทเลวิชั่น จำกัด จังหวัดเชียงใหม่ ในช่วงข่าวหลักภาคค่ำซึ่งเป็นช่วงเวลาที่มีการคัดเลือกประเด็นข่าวและการนำเสนอข่าวมากกว่าข่าวในช่วงเวลาอื่น ๆ

ระยะเวลาในการศึกษา คือ ช่วงวันที่ 13 – 19 พฤษภาคม พ.ศ. 2553 เป็นเวลาทั้งสิ้น 7 วัน เนื่องจากเป็นช่วงที่เกิดการสลายการชุมนุมคนเสื้อแดงและมีความเข้มข้นทางการเมืองมากที่สุด ในช่วงวิกฤติเศรษฐกิจการเมืองสมัยนายกรัฐมนตรีอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ และเนื้อหาข่าวที่ถูกนำเสนอ นั้น จะมีเนื้อหาทางการเมืองมากกว่าข่าวประเภทอื่น

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ประโยชน์ด้านสังคม

1. นำไปสู่การกำหนดนโยบายร่วมระหว่างรัฐบาลกับองค์กรสื่อมวลชนเกี่ยวกับมาตรฐานการคัดเลือกประเด็นข่าวของสถานีโทรทัศน์ทั้งฟรีทีวีและเคเบิลทีวีท้องถิ่น
2. เป็นแนวทางให้กับองค์กรหรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการกำกับดูแลกิจการฟรีทีวีและเคเบิลทีวีท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์แก่ทุกฝ่าย ทั้งภาครัฐ ผู้ประกอบการ และสามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นให้มากที่สุด
3. สื่อมวลชนได้ตระหนักถึงจรรยาบรรณในการประกอบวิชาชีพ
4. เกิดการยกระดับของสื่อมวลชนไทยในการนำเสนอข่าว

ประโยชน์ด้านวิชาการ

1. เพิ่มองค์ความรู้ใหม่ด้านนิเทศศาสตร์สื่อสารมวลชน
2. พัฒนานิเทศศาสตร์ด้านสื่อสารมวลชนให้มากขึ้น จากองค์ความรู้ใหม่ที่ได้